

Από τη ζωή της
ελληνικής μειονότητας στην
Αλβανία

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

© Πανεπιστήμιο Κρήτης
Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε.
Εργαστήριο Διαπολιτισμικών
και Μεταναστευτικών Μελετών
(Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.)
Πανεπιστημιούπολη Ρεθύμνου
741 00 Ρέθυμνο
Τηλέφωνο: 28310 77635 - 77605
Fax: 28310 - 77636
e-mail: ediamme@edc.uoc.gr
www.uoc.gr/diaspora
www.ediamme.edc.uoc.gr

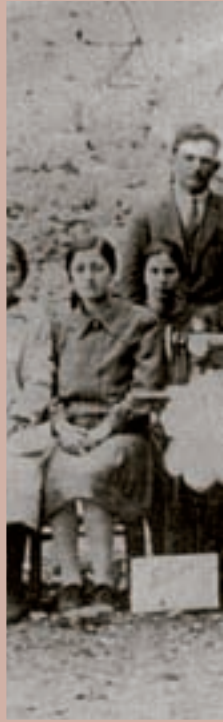
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

Από τη ζωή της
ελληνικής μειονότητας στην
Αλβανία

Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., Ρέθυμνο 2007

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ- ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ Δ.Ε.
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ

Το Πρόγραμμα «Παιδεία Ομογενών» χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων στα πλαίσια του Μέτρου 1.1. του ΕΠΕΑΕΚ II και υλοποιήθηκε από το «Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών» του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Για την παραγωγή του διδακτικού υλικού που περιέχεται στο παρόν τεύχος εργάστηκαν τα παρακάτω πρόσωπα:

ΣΥΛΛΟΓΗ ΥΛΙΚΟΥ

Σοφία Βούρη - Ελευθερία Μαντά

ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Σοφία Βούρη - Ελευθερία Μαντά

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Σοφία Βούρη - Ελευθερία Μαντά

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Μιχάλης Δαμανάκης

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Κων/να Μεταξά

**ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ
Νεκτάριος Δρουδάκης**

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

Μιχάλης Δαμανάκης

	Πρόλογος	σελ. 8
	Ιστορική Εισαγωγή	σελ. 10
	Σημαντικές Εγκαταστάσεις	σελ. 19
	Ο Πληθυσμός	σελ. 41
	Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Αλβανίας	σελ. 49
	Η Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση (1913-2003)	σελ. 59
	Πολιτιστική Ζωή - Γράμματα	σελ. 91
	Μέσα Επικοινωνίας - Ελληνόγλωσσος Τύπος	σελ. 111
	Πολιτική Εκπροσώπηση	σελ. 119
	Βιβλιογραφία	σελ. 128
	Πηγές	σελ. 130
	Παραρτήματα	σελ. 132

● Διασπορά των Ελλήνων ανά γεωγραφικό χώρο

● Σημαντικές εγκαταστάσεις της ελληνικής μειονότητας

Ο ελληνικός λαός σε καμιά φάση της ιστορίας του δεν έζησε σ' έναν και μόνο γεωγραφικό χώρο. Πάντα ήταν διασκορπισμένος σε περισσότερους γεωγραφικούς χώρους: αρχικά στη Μεσόγειο και τη Μαύρη Θάλασσα και αργότερα στις πέντε ηπείρους. Μ' αυτή την έννοια ο ελληνισμός, ως πολιτισμική και ιδεολογική έννοια, δεν εξαντλούνταν ποτέ στον ελλαδικό ελληνισμό, αλλά ήταν κάτι περισσότερο.

Με βάση την ιστορική εξέλιξη των απανταχού Ελλήνων, οι ιστορικοί τείνουν να διαφοροποιούν τον ελληνισμό σε «ελλαδικό ελληνισμό», και «ελληνισμό της διασποράς», όπου ο τελευταίος διακρίνεται στη συνέχεια σε «ιστορικό ελληνισμό της διασποράς» και σε «μεταναστευτικό ελληνισμό της διασποράς» ή αλλιώς «απόδημο ελληνισμό».

Στο πλαίσιο του προγράμματος «Παιδεία Ομογενών», αντικείμενο του οποίου είναι η ελληνόγλωσση εκπαίδευση στη διασπορά, ακολουθήσαμε τη διαφοροποίηση «ιστορικός ελληνισμός της διασποράς» και «απόδημος ελληνισμός» και επιδιώξαμε να εξετάσουμε τη σχέση του με τον ελλαδικό ελληνισμό, δηλαδή με το εθνικό κέντρο. Για το σκοπό αυτό οργανώσαμε μάλιστα ένα διεθνές συνέδριο από 4 έως 6 Ιουλίου 2003 στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, με θέμα: Ιστορία της Νεοελληνικής Διασποράς: Έρευνα και διδασκαλία.

Ένα από τα συμπεράσματα αυτού του συνεδρίου είναι, ότι ο ελληνισμός της διασποράς διαθέτει τη δική του ιστορία, η οποία διασυνδέεται τόσο με την ιστορία της Ελλάδας, όσο και με τις ιστορίες των χωρών διαμονής. Η ιστορία της νεοελληνικής διασποράς δεν έχει ακόμα επαρκώς διερευνηθεί και δεν διαθέτουμε έγκυρες ιστοριογραφικές μελέτες για όλες τις ελληνικές διασπορές. Αυτό το ιστοριογραφικό «έλλειμμα» μας δημιούργησε σοβαρές δυσκολίες, όταν αποφασίσαμε και επιχειρήσαμε να συμπεριλάβουμε στο εκπαιδευτικό υλικό, που αφορά στην ελληνική ιστορία και στον ελληνικό πολιτισμό, και την ιστορία των Ελλήνων της διασποράς. Γι' αυτό αποφύγαμε να προχωρήσουμε στη συγγραφή ιστορικών εγχειριδίων και προτιμήσαμε τη συγγραφή ενός ή δύο «Λευκωμάτων» ανά χώρα διαμονής, τα οποία καλύπτουν παραδειγματικά τους ακόλουθους τομείς της παροικιακής ζωής και ιστορίας: μετοίκηση και εγκατάσταση των Ελλήνων σε κάθε χώρα, οικογενειακή ζωή και κατοικία, εκκλησία, εκπαίδευση, κοινότητες, αγορά-εργασία, παροικιακές οργανώσεις, ενημέρωση - επικοινωνία, γράμματα και τέχνες, πολιτική ζωή.

Τα περιεχόμενα των «Λευκωμάτων», όπως τα ονομάσαμε συμβατικά, είναι ενδεικτικά-παραδειγματικά και δεν εγείρουν το αξίωμα να λειτουργήσουν ως συστηματικά ιστορικά εγχειρίδια. Ο παραδειγματικός χαρακτήρας των περιεχομένων σηματοδοτείται από τον ίδιο τον τίτλο των βιβλίων. Δεν λέμε «Η ζωή της Ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία», αλλά λέμε «Από τη ζωή της Ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία».

Βασική επιδίωξη των κατά χώρα «Λευκωμάτων» είναι να προσφέρουν στους μαθητές των τελευταίων τάξεων του Δημοτικού και των τάξεων του Γυμνασίου κάποια ιστορικά αλλά και συγχρονικά στοιχεία από τη ζωή των παροικιών και να τους βοηθήσουν να γνωρίσουν στοιχειωδώς την ιστορία της παροικίας τους, τη θέση και το ρόλο της στην κοινωνία της χώρας διαμονής, καθώς και τη σχέση της με άλλες ελληνικές παροικίες και με την Ελλάδα.

Η σχέση του υλικού κορμού - δηλαδή εκείνου του ιστορικοπολιτισμικού εκπαιδευτικού υλικού που είναι κοινό για όλους τους ομογενείς μαθητές σ' όλες τις χώρες και που αναφέρεται κυρίως στην ελληνική (ελλαδική) ιστορία, ανοίγοντας ωστόσο «παράθυρα» προς τις ιστορίες της διασποράς καθώς και προς τις ιστορίες άλλων λαών - και του περιεχομένου των «Λευκωμάτων» είναι αλληλοσυμπληρωματική.

Η ιστορία του ελλαδικού κέντρου, από τη μια, και η ιστορία της διασποράς, από την άλλη, δημιουργούν μια εν δυνάμει συμβολική σύνθεση που φαίνεται να ανταποκρίνεται στη διπολιτισμική ταυτότητα των ομογενών μαθητών της διασποράς.

Κατά πόσο αυτή η εν δυνάμει σύνθεση μετατρέπεται στην εκπαιδευτική πράξη και στον εσωτερικό κόσμο των μαθητών σε πραγματική σύνθεση, δεν εξαρτάται μόνο από το εκπαιδευτικό υλικό, αλλά και από: τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας της κάθε παροικίας και της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης, την εκπαιδευτική πολιτική της χώρας διαμονής, την εθνοκεντρική - ελλαδοκεντρική ή μη παρέμβαση του κέντρου (της Ελλάδας) στη διασπορά και προπάντων από τους δασκάλους.

Μιχάλης Δαμανάκης

Επιστημονικός Υπεύθυνος του
προγράμματος Παιδεία Ομογενών

Η επίσημη αναγνώριση του ελληνικού πληθυσμού της νότιας Αλβανίας ως εθνικής και γλωσσικής μειονότητας έγινε με την είσοδο της Αλβανίας στην Κοινωνία των Εθνών και συγκεκριμένα με τη δήλωση του Φαν Νόλι στις 2 Οκτωβρίου 1921. Από τότε, το αλβανικό κράτος ανέλαβε την υποχρέωση να κατοχυρώσει τα δικαιώματα των μειονοτήτων που κατοικούσαν στο έδαφός του όσον αφορά τη θρησκευτική ελευθερία, την ελεύθερη χρήση της μητρικής γλώσσας στην εκπαίδευση και την πολιτική τους εκπροσώπηση. Παρά τις διεθνείς δεσμεύσεις που είχαν αναλάβει οι πρώτες αλβανικές κυβερνήσεις για την κατοχύρωση των δικαιωμάτων της μειονότητας, εντέλει δεν εφαρμόστηκαν πλήρως οι όροι.

Με βάση τη δήλωση του 1921 αναγνωρίστηκαν ως μειονότητα μόνο όσοι Έλληνες κατοικούσαν στις περιφέρειες Αργυροκάστρου και Αγίων Σαράντα και στα τρία χωριά της Χιμάρας (Χιμάρα, Δρυμάδες, Παλάσσα). Έξω από το νομικό πλαίσιο προστασίας έμειναν οι Έλληνες που ζούσαν στα αστικά κέντρα (Αργυρόκαστρο, Άγιοι Σαράντα) και σε τέσσερα χωριά της Χιμάρας. Σύμφωνα με την αναφορά που υπέβαλε ο Αλβανός υπουργός Εξωτερικών προς την Κοινωνία των Εθνών στις 7 Ιουλίου 1922 η αλβανική κυβέρνηση αναγνώριζε την ύπαρξη μόλις 16.000 «ελληνόφωνων ορθοδόξων».

Μετά το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου τις σχέσεις της Ελλάδας με την Αλβανία καθόρισε το καθεστώς της εμπόλεμης κατάστασης. Οι δύο χώρες για μεγάλο χρονικό διάστημα δεν είχαν καμία επαφή. Το επίσημο αλβανικό κράτος διακήρυσσε, ωστόσο, ότι η ελληνική μειονότητα απολάμβανε όλων των αναγνωρισμένων συνταγματικά δικαιωμάτων και ελευθεριών.

Από το 1945 η κομμουνιστική κυβέρνηση του Εμβέρ Χότζα προσδιόρισε αυθαίρετα το γεωγραφικό χώρο όπου κατοικούσε το ελληνικό στοιχείο. Η περιοχή που χαρακτηρίστηκε ως «μειονοτική ζώνη» περιορίστηκε σε 99 χωριά των νομών Αγίων Σαράντα, Δελβίνου και Αργυροκάστρου, όπου μητρική γλώσσα ήταν η ελληνική. Αλλά όμως, σημαντικά γεωγραφικά τμήματα που κατοικούνταν από

Έλληνες παρέμειναν εκτός της μειονοτικής ζώνης, όπως η πόλη του Αργυροκάστρου, οι Άγιοι Σαράντα κ.ά., και τρία χωριά της Χιμάρας που είχαν αναγνωριστεί προπολεμικά ως μειονοτικά χωριά. Συνεπώς, το ελληνικό στοιχείο που κατοικούσε εκτός της μειονοτικής ζώνης δεν συμπεριλήφθηκε στο μειονοτικό καθεστώς. Ο χειρισμός αυτός έδωσε τη δυνατότητα στην κυβέρνηση των Τιράνων να υποστηρίξει ότι η ελληνική μειονότητα δεν αριθμούσε πάνω από 58.000 άτομα.

Η γεωγραφική συρρίκνωση του ελληνικού στοιχείου συνδυάστηκε με την πολιτική της γλωσσικής, πολιτιστικής και εθνικής αφομοίωσης. Αν και τα αλβανικά Συντάγματα εκείνης της εποχής (του 1946 και του 1977) αναγνώριζαν τυπικά ότι οι εθνικές μειονότητες απολάμβαναν πλήρως όλων των δικαιωμάτων και ελευθεριών εντός της αλβανικής επικράτειας (δικαίωμα στη μόρφωση, στην ελεύθερη χρήση της μητρικής γλώσσας και στην εκπαίδευση, ίσες ευκαιρίες στην κοινωνική ζωή), η πραγματικότητα ήταν διαφορετική. Οι Έλληνες που κατοικούσαν εντός της μειονοτικής ζώνης των 99 χωριών απολάμβαναν πράγματι ορισμένα βασικά δικαιώματα, όπως το δικαίωμα φοίτησης σε τετραετή ελληνικά δημοτικά σχολεία, που ήταν κρατικά. Ωστόσο, ελληνικό γυμνάσιο δεν υπήρχε. Υπήρχε μόνο μία Παιδαγωγική Ακαδημία στο Αργυρόκαστρο από την οποία αποφοιτούσαν οι δάσκαλοι που προορίζονταν να διδάξουν στα ελληνικά μειονοτικά σχολεία. Επιπλέον, τα σχολικά βιβλία ήταν πιστή αναπαραγωγή των αντίστοιχων αλβανικών σχολικών βιβλίων μεταφρασμένων στην ελληνική γλώσσα.

Παρά το γεγονός ότι το σύνταγμα του 1946 εγγυόταν την ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης σε όλους τους Αλβανούς πολίτες, βαθμιαία το δικαίωμα αυτό περιορίστηκε. Το 1967, με διάταγμα της 13ης Νοεμβρίου καταργήθηκε η θρησκεία στην Αλβανία, απαγορεύτηκε κάθε θρησκευτική ή λατρευτική δραστηριότητα και η χώρα ανακηρύχθηκε ως το πρώτο αθεϊστικό κράτος στον κόσμο.

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1960 σημειώθηκε κάποια βελτίωση στις σχέσεις της Ελλάδας με την Αλβανία. Το αλβανικό κράτος επέτρεψε τότε σε ένα μεγάλο

αριθμό Ελλήνων να επαναπατριστούν στην Ελλάδα. Ο Αλβανός πρωθυπουργός Μεχμέτ Σέχου δήλωσε το Μάιο του 1968 ότι η χώρα του επιθυμούσε να ζήσει ειρηνικά με τους γείτονές της. Στις 6 Μαΐου 1971 αποκαταστάθηκαν οι διπλωματικές σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών και τον Οκτώβριο του επόμενου έτους υπογράφηκε στα Τίρανα η πρώτη διακρατική εμπορική συμφωνία η οποία και ανανεώθηκε το 1976. Η ελληνική κυβέρνηση επιδίωξε την διεύρυνση των σχέσεών της με τη γειτονική Αλβανία με απώτερο σκοπό τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης της ελληνικής μειονότητας. Τον Αύγουστο του 1987 προχώρησε στην άρση της εμπόλεμης κατάστασης που ίσχυε από το Νοέμβριο του 1940.

Το 1990 με τις κοσμοϊστορικές αλλαγές που έλαβαν χώρα σε ολόκληρη τη νοτιο-ανατολική Ευρώπη σημειώθηκαν τα πρώτα βήματα για τον εκδημοκρατισμό της πολιτικής ζωής της Αλβανίας. Η Αλβανία έσπευσε να υπογράψει τα σημαντικότερα διεθνή κείμενα για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, μεταξύ των οποίων και τη Σύμβαση-Πλαίσιο για τις Εθνικές Μειονότητες (2000). Η Σύμβαση αυτή αποτελεί σήμερα το σημαντικότερο νομικό κείμενο που αφορά στα δικαιώματα της ελληνικής μειονότητας.

Από το 1991, η ελληνική μειονότητα άρχισε να απολαμβάνει τους καρπούς των αλλαγών. Πρώτα απ' όλα, το ελληνικό στοιχείο ίδρυσε στις 22 Φεβρουαρίου 1991 το όργανο πολιτικής εκπροσώπησής του, την Πολιτική, Κοινωνική και Πολιτιστική Ένωση «Ομόνοια», με σκοπό την προώθηση των αιτημάτων και την κατοχύρωση των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας. Η «Ομόνοια» συμμετείχε στις εκλογές που έγιναν στις 31 Μαρτίου του ίδιου έτους και κατόρθωσε να εκλέξει πέντε βουλευτές και να αναδειχθεί τρίτη δύναμη στο αλβανικό Κοινοβούλιο. Ταυτόχρονα, επιτράπηκε η ελεύθερη επικοινωνία των Ελλήνων της Αλβανίας με τους συγγενείς τους στην Ελλάδα. Άρθηκε, επίσης, η εκτός νόμου θέση της Εκκλησίας και επιτράπηκε η ελεύθερη άσκηση της λατρείας. Τέλος, ελευθερώθηκαν οι πολιτικοί κρα-

τούμενοι που για χρόνια βρίσκονταν έγκλειστοι, σημαντικός αριθμός των οποίων προερχόταν από τους κόλπους της μειονότητας.

Ασφαλώς, δεν έλειψαν και οι κινήσεις που στόχευαν στην επιβολή περιορισμών όσον αφορά την ανάπτυξη της μειονότητας. Ενδεικτικά θα αναφέρουμε την απαγόρευση για τη συγκρότηση κομμάτων και οργανώσεων σε εθνική ή θρησκευτική βάση, δηλαδή τον αποκλεισμό της ελληνικής οργάνωσης «Ομόνοια» από τις μελλοντικές εκλογικές αναμετρήσεις (απόφαση της 27ης Ιουνίου του 1991). Έκτοτε, η ελληνική μειονότητα εκφράστηκε πολιτικά μέσα από τις γραμμές της Ένωσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, αλλά και μέσα από την υποστήριξη των μειονοτικών υποψηφίων μεγαλύτερων αλβανικών κομμάτων, κυρίως του Σοσιαλιστικού Κόμματος.

Όπως αποδείχθηκε, το πρώτο μισό της δεκαετίας του 1990 υπήρξε μία περίοδος δύσκολη για τον ελληνικό πληθυσμό της Αλβανίας. Μία περίοδος μεταβατική και κρίσιμη όχι μόνο για τη μικρή Αλβανία που έβγαινε από μισό και πλέον αιώνα ολοκληρωτισμού, αλλά και για τον ευρύτερο χώρο της βαλκανικής χερσονήσου, που με αφορμή τη Γιουγκοσλαβική κρίση γνώρισε πρωτοφανή έξαρση των εθνικιστικών παθών. Οι ποικίλοι κραδασμοί επηρέασαν και τις ελληνοαλβανικές σχέσεις και είχαν τον αντίκτυπό τους και στην ελληνική μειονότητα, όπως για παράδειγμα το 1993, με αφορμή την απέλαση του αρχιμανδρίτη Αργυροκάστρου Χρυσόστομου Μαυδώνη, και το 1994, με το αιματηρό επεισόδιο στο αλβανικό συνοριακό φυλάκιο της Επισκοπής.

Σήμερα, το κύριο πρόβλημα της ελληνικής μειονότητας είναι η ανεπανόρθωτη αραίωση του ελληνικού πληθυσμού της περιοχής. Είναι, βέβαια, δύσκολο να προσδιορίσει κανείς με ακρίβεια τον αριθμό των σπιτιών που έχουν εγκαταλειφθεί, όμως υπάρχουν χωριά στα οποία δεν έχει απομείνει ούτε ένας κάτοικος. Κατά κύριο λόγο, η δεινή οικονομική κατάσταση οδήγησε πολλές οικογένειες σε ανα-

ζήτηση καλύτερης τύχης στο ελληνικό κράτος. Η αριθμητική αποδυνάμωση του ελληνικού πληθυσμού γνώρισε τρεις συνεχόμενες φάσεις. Στην πρώτη φάση του 1989-91, ένα πολυάριθμο τμήμα του πληθυσμού αναχώρησε από τη χώρα λόγω της πολύχρονης πολιτικής, κοινωνικής, οικονομικής και θρησκευτικής καταπίεσης που είχε υποστεί. Μεγαλύτερο ήταν το δεύτερο κύμα, του 1993-94, που ακολούθησε την επιδείνωση των ελληνοαλβανικών σχέσεων. Τρίτο μαζικό κύμα φυγής εκδηλώθηκε το 1997-99, μετά την εσωτερική αναταραχή που συγκλόνισε την Αλβανία. Οι συνέπειες για τους Έλληνες της μειονότητας ήταν όχι μόνο κοινωνικές, αλλά και οικονομικές, καθώς πλήθος από μικρομεσαίες επιχειρήσεις που είχαν αρχίσει να λειτουργούν στις μειονοτικές περιφέρειες καταστράφηκαν.

Αναμφίβολα, η συρρίκνωση του ελληνικού στοιχείου της Αλβανίας περιορίζει τις δυνατότητες της ελληνικής μειονότητας για την άσκηση πίεσης στην αλβανική κυβέρνηση. Μία μόνο όψη της αποδυνάμωσης αυτής είναι η μείωση του αριθμού των βουλευτών που η Ένωση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εκλέγει στο αλβανικό Κοινοβούλιο. Στις εκλογές του 1997 το Κόμμα της Ένωσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, μέσω του οποίου εκπροσωπήθηκε πολιτικά η ελληνική μειονότητα, δεν εξασφάλισε αυτοτελή κοινοβουλευτική παρουσία· οι Έλληνες βουλευτές εκλέχθηκαν με την υποστήριξη και του Σοσιαλιστικού Κόμματος. Η αποχή σε ολόκληρη την Αλβανία έφθασε το 30%, και στις λεγόμενες μειονοτικές ζώνες το 40%, σε μερικές μάλιστα περιοχές άγγιξε το 50%, αφού δεν προσήλθαν να ψηφίσουν οι μετανάστες από την Ελλάδα.

Η εικόνα της εγκατάλειψης των άλλοτε ζωντανών χωριών, προκαλεί ανησυχίες για το μέλλον του. Απαραίτητη προϋπόθεση για μια θετική εξέλιξη παραμένει η πολιτική σταθερότητα, η εμπέδωση της πορείας εκδημοκρατισμού του πολιτικού συστήματος στην Αλβανία και η πίστη στη θεμελιώδη αρχή του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Άλλωστε, όπως υπογραμμίζεται και στο προοί-

μιο του ελληνοαλβανικού Συμφώνου Φιλίας του 1996, «η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία συνέβαλε και εξακολουθεί να συμβάλλει στη ζωή της κοινωνίας της Αλβανίας και αποτελεί παράγοντα για την ανάπτυξη της φιλίας μεταξύ των δύο χωρών».

Η Ελληνική Δημοκρατία και η Δημοκρατία της Αλβανίας αναπτύσσουν τις σχέσεις τους στη βάση της εμπιστοσύνης, της συνεργασίας και του αμοιβαίου σεβασμού. Διακηρύσσουν την προσήλωσή τους στην αρχή του απαραβίαστου των υπαρχόντων, διεθνώς αναγνωρισμένων συνόρων, σύμφωνα με την Τελική Πράξη του Ελσίνκι και την Χάρτα των Παρισίων, επίσης δε ότι η μεθόριος μεταξύ των δύο χωρών θα είναι μεθόριος ειρήνης και φιλίας. Διαδηλώνουν τον σεβασμό τους προς τις αρχές της εδαφικής ακεραιότητας, της ισότητας των δικαιωμάτων, της αλληλεγγύης και αξιοπρέπειας και του σεβασμού των θεμελιωδών ελευθεριών και των ανθρωπίνων και μειονοτικών δικαιωμάτων.

Από το 1991 η Αλβανία είναι πλέον μέλος του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (τότε ΔΑΣΕ). Υπέγραψε τα επίσημα κείμενα που αφορούν στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και είναι τα εξής:

- Τελική Πράξη του Ελσίνκι
- Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα (4 Οκτωβρίου 1991)
- Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (4 Οκτωβρίου 1991)
- Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (27 Φεβρουαρίου 1992)
- Διεθνής Σύμβαση κατά των Φυλετικών Διακρίσεων (11 Μαΐου 1994).

Η ένταξη της Αλβανίας στο Συμβούλιο της Ευρώπης, στις 13 Ιουλίου 1995, προϋπέθετε την ευθυγράμμιση της αλβανικής νομοθεσίας με το διεθνές δίκαιο σχετικά με τις μειονότητες. Υπογράφηκαν και επικυρώθηκαν εκ μέρους της αλβανικής κυβέρνησης η Διεθνής Σύμβαση για την Προστασία των Θεμελιωδών Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Ελευθεριών (31 Ιουλίου 1996), και η Σύμβαση-Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων (3 Ιουνίου 1999).

Ακολουθώντας τις ευρωπαϊκές προδιαγραφές, το νέο αλβανικό Σύνταγμα του 1998 εγγυάται εν γένει την προστασία των ατομικών ελευθεριών και δικαιωμάτων, ενώ το άρθρο 20 του Συντάγματος αναφέρεται άμεσα στα μειονοτικά δικαιώματα:

1. «Πρόσωπα που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες ασκούν σε πλήρη ισότητα ενώπιον του νόμου τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ελευθερίες.
2. Έχουν δικαίωμα να εκφράζουν ελεύθερα, χωρίς απαγορεύσεις ή περιορισμούς την εθνική, πολιτισμική, θρησκευτική και γλωσσική τους ταυτότητα. Έχουν το δικαίωμα να τη διατηρούν και να την αναπτύσσουν, να σπουδάζουν και να διδάσκονται στη μητρική τους γλώσσα, όπως επίσης να συνενώνονται σε οργανώσεις και ενώσεις για την προστασία των συμφερόντων και της ταυτότητάς τους».

Τον Ιούλιο του 2001 η Αλβανία κατέθεσε τελικά στο Συμβούλιο της Ευρώπης την πρώτη Έκθεσή της ως προς την εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης-Πλαισίου. Σύμφωνα μ' αυτήν, η ελληνική μειονότητα περιλαμβάνει 58.758 άτομα, όπως αναφέρει η απογραφή του 1989, ενώ υπολογίζει σε 50 - 70% τους Έλληνες της μειονότητας που τα τελευταία χρόνια μετανάστευσαν στην Ελλάδα. Αξιοσημείωτο είναι, πάντως, το γεγονός ότι η αλβανική κυβέρνηση υπογράμμισε ότι στην Αλβανία δεν υπάρχουν μειονοτικές ζώνες και ότι «τα δικαιώματα των εθνικών μειονοτήτων αναγνωρίζονται σε ολόκληρη τη χώρα χωρίς καμία προκατάληψη βασισμένη σε γεωγραφικά κριτήρια».

**KUSHTETUTA E REPUBLIKËS SE
SHQIPËRISË**

**Aprovuar nga Kuvendi i Republikës
së Shqipërisë më 21 tetor 1998**

Neni 20

1. Personat që u përkasin pakicave kombëtare ushtrojnë në barazi të plotë para ligjit të drejtat dhe liritë e tyre.
2. Ata kanë të drejtë të shprehin lirisht, pa u ndaluar as detyruar, përkatësinë e tyre etnike, kulturore, fetare e gjuhësore. Ata kanë të drejtë t'i ruajnë e zhvillojnë ato, të mësojnë dhe të mësohen në gjuhën e tyre amtare, si dhe të bashkohen në organizata e shoqata për mbrojtjen e interesave dhe të identitetit të tyre.

